

**9. PROJEKTIRANJE (KONSTRUKCIJA)
RADNE I ZAVRŠNE KONTURE
POVRŠINSKOG KOPA**

9.1. TEORIJSKE POSTAVKE GEOMETRIJSKE ANALIZE KONTURE (RADNE I ZAVRŠNE) POVRŠINSKOG KOPA

9.1.1. Struktura podataka za konstrukciju kontura površinskog kopa

Usvajanje (odabir) projektnih parametara površinskog kopa izvodi se temeljem:

- tehničko-tehnoloških uvjeta eksploatacije (zahtjeva tehnološkog procesa)
- sigurnosnih uvjeta (zahtjev stabilnosti kopa)

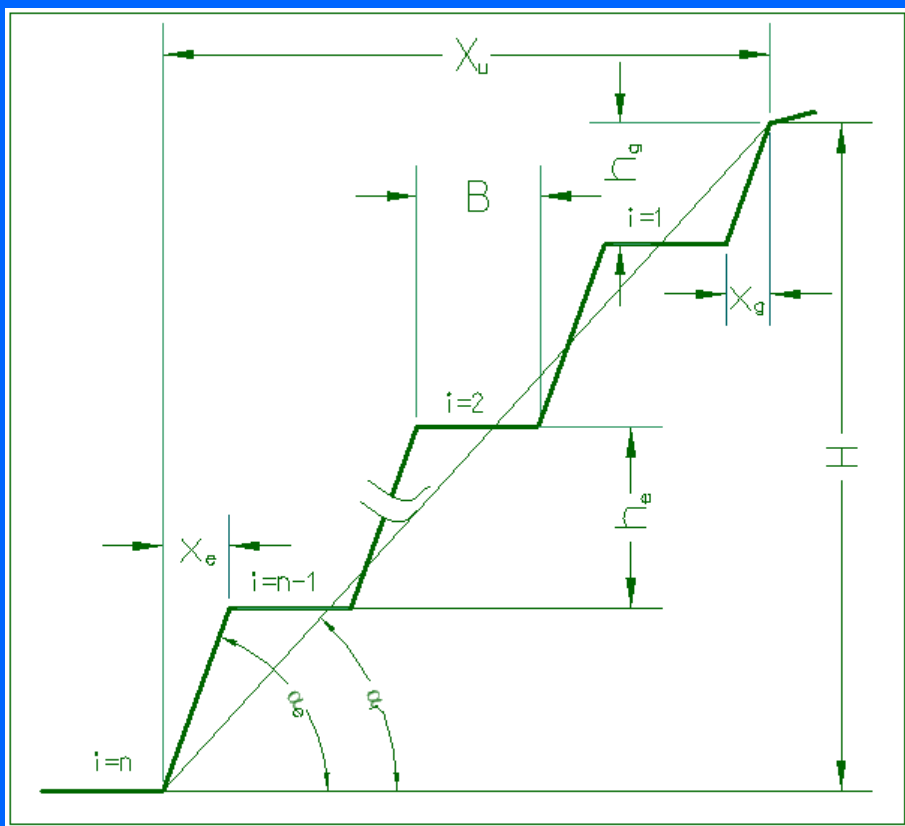
Tablica 9.1. Ulazni podaci za geometrizaciju (konstrukciju) površinskog kopa

Značajke stijena (m.s.) u ležištu		Oznaka	Jedinica
obujamska masa stijene	određuju se ispitivanjem u laboratoriju	γ_s	kg/m ³
čvrstoća (u suhom, vodozasićenom i smrznutom stanju)		σ	Pa
kut unutarnjeg trenja		φ	°
kohezija		c	MPa
koeficijent seizmičnosti, K (od 0,1 do 0,4)	proračun	K	

Tablica 9.2. Projektni (geometrijski) parametri površinskog kopa

Parametar			Oznaka	Jedinica
1	visina radne kosine	utvrđeno EoR-om	H_r	m
	visina završne kosine		H_z	m
2	visina etaže	proračun prema zadanim uvjetima	h	m
	kut nagiba etažne kosine		α_e	°
	kut nagiba radne kosine kopa (najstrmiji)		α_r	°
	kut nagiba završne kosine kopa (najstrmiji)		α_z	°
3	broj etaža	proračun prema 1,2,3	n	-
	širina etaže-minimalna		B	m

9.1.2. Konstrukcija parametara površinskog kopa

H – visina završne kosine (površinskog kopa), m

h_e – konstantna visina etaže, m

h_g – promjenjiva visina najviše (gornje) etaže, m

X_z – širina (projekcija) završne kosine, m

n – ukupan broj etaža

i – redni broj etaže, $i = 1 \dots n$

$B_{\min}$ – minimalna širina etaže, m

X_e – konstantna širina (projekcija) etažne kosine, m

X_g – promjenjiva širina (projekcija) najviše (gornje) etažne kosine, m

α_e – kut nagiba etažne kosine, °

α_z – kut nagiba završne kosine, ° (ili radne ako se prikazuje međufaza)

Slika 9.1. Presjek konture površinskog kopa, s općim parametrima

Izrazi za izračun parametara površinskog kopa

Određivanje minimalne širine etaže (B_{min}) izvodi se iz izraza za širinu (projekciju) završne (ili radne) kosine:

$$X_z = (n - 1) \cdot B_{min} + (n - 1) \cdot x_e + x_g \quad (1)$$

te je minimalna širina etaže (B_{min}):

$$B_{min} = \frac{X_z - (n - 1) \cdot x_e - x_g}{n - 1} \quad (2)$$

Drugi oblik izraza za projekciju završne kosine (koji se uvrštava u (2)) je:

$$X_z = \frac{H}{tg\alpha_z} \quad (3)$$

Broj etaža dobije se iz izraza:

$$n = \frac{H}{h} \quad (4)$$

Broj etaža zaokružuje se na cijeli broj.

Kada je $h_g < 0,3h_e$ tada se usvaja (formira) visina h_g do $1,3h_e$. Shodno tome, kada je $h_g > 0,3h_e$ tada se formira visina h_g do maksimalne visine h_e . Ovo pravilo je ovisno o nominalnom iznosu visine i izraženije je kod većih iznosa, npr. kada je $h > 10$ m.

Kada je $X_e = X_g$, izrazi (1) i (2) poprimaju oblik:

$$X_z = (n - 1) \cdot B_{min} + n \cdot x_e \quad (5)$$

$$B_{min} = \frac{X_z - n \cdot x_e}{n - 1} \quad (6)$$

Konstantna širina (projekcija) etažne kosine dobije se iz izraza:

$$x_e = \frac{h_e}{tg\alpha_e} \quad (7)$$

Promjenjiva širina (projekcija) etažne kosine dobije se iz izraza:

$$x_g = \frac{h_g}{tg\alpha_g} \quad (7)$$

Dužina etažne kosine (računa se kod tehnologije iskopa) dobije se iz izraza:

$$L_e = \frac{h_e}{sin\alpha_e} \quad (8)$$

9.2. MODEL PRORAČUNA PROJEKTNIH PARAMETARA KONTURE POVRŠINSKOG KOPA

9.2.1. Analiza stabilnosti kosina-primjer proračuna koeficijenata (faktora) sigurnosti

**Tablica 9.3. Propisani koeficijenti (faktori) sigurnosti
površinskog kopa**

Kosina	Etažna	Radna	Završna
Ks	$\geq 1,2$	$\geq 1,2$	$\geq 1,5$

Tablica 9.4. Primjer proračuna koeficijenata (faktora) sigurnosti

Red. Br.	Značajke	Jedinica	Etažna kosina (<90°)	Etažna kosina (≈90°)	Radna kosina površinskog kopa	Završna kosina površinskog kopa
1.	Visina kosine, H	m	20	9	110	110
2.	Jedinični tlak stijene (srednji), σ_s	Pa	26 978	26 978	26 978	26 978
3.	Kut unutarnjeg trenja, φ	°	35	35	35	35
4.	Kohezija, c	Pa	300 000	500 000	300 000	300 000
5.	Koeficijent seizmičnosti, K (od 0,1 do 0,4)		0,4	0,1	0,4	0,2
6.	Kut nagiba kosine, α	°	70	89,50	50	51
7.	Nagib kritične klizne plohe, α_k $\alpha_k = \frac{1}{2}(\alpha + \varphi)$	°	52,50	62,25	42,50	43,00
8.	Dubina vlačne pukotine, Z $Z = H(1 - \sqrt{\text{ctg}\alpha \cdot \text{tg}\alpha_k})$	m	6,2	7,8	13,5	14,4
9.	Dužina klizne ravnine, A $A = \frac{(H - Z)}{\sin \alpha_k}$	m	17,4	1,3	142,8	140,2
10.	Projekcija klizne plohe, b $b = A \cdot \cos \alpha_k$	m	10,6	0,6	105,3	102,5
11.	Kohezija-reducirana, c_r $c_r = \frac{c}{1 + K \cdot \ln H/b}$	Pa	239 024	393 956	294 809	295 825
12.	Sila uzgona u plohi, U $U = \frac{1}{2} \sigma_w \cdot Z \cdot A$	N	530 184	50 373	9 485 357	9 907 701
13.	Sila hidrostatskog tlaka u vlačnoj pukotini, V $V = \frac{1}{2} \sigma_w \cdot Z^2$	N	190 108	301 557	899 878	1 018 739
14.	Sila potencijalno nestabilne stijene, W_s $W = 0,5 \cdot \sigma_s \cdot H^2 \left[\left(1 - \left(\frac{Z}{H} \right)^2 \right) \text{ctg}\alpha_k - \text{ctg}\alpha \right]$	N	1 775 154	128 998	38 463 364	39 853 187
15.	Koeficijent sigurnosti, K_s $K_s = \frac{c_r \cdot A \cdot L_j + [W(\cos \alpha_k - K \sin \alpha_k) - U - V \sin \alpha_k] \cdot \text{tg}\varphi}{W(\sin \alpha_k + K \cos \alpha_k) + V \cos \alpha_k}$		2,1	1,3	1,3	1,5

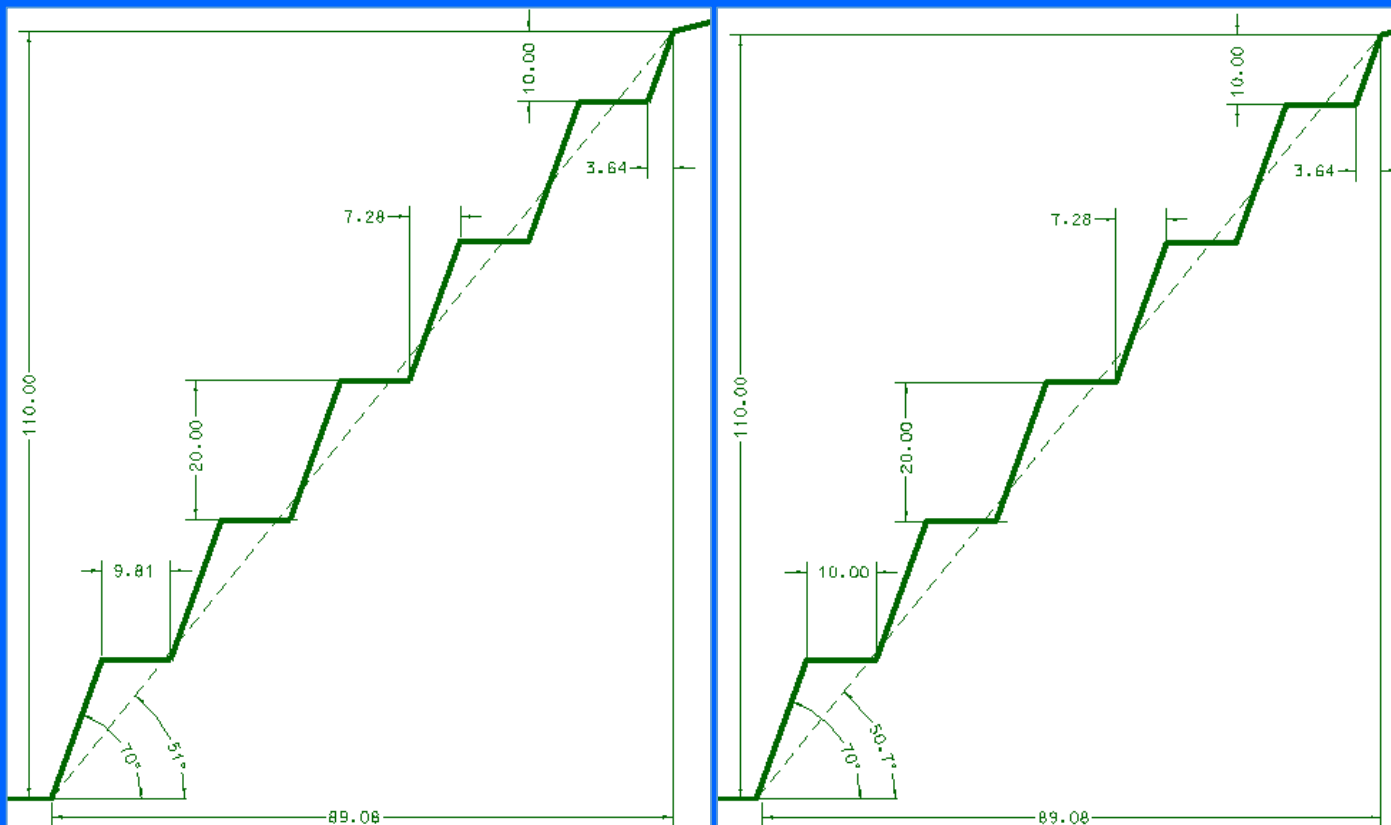
9.2.2. Proračun projektnih parametara konture površinskog kopa

Tablica 9.5 Primjer zadanih (usvojenih) parametara površinskog kopa

visina kopa	etažna kosina	završna kosina	visina etaže, konst.	visina etaže, gornje	broj etaža
H, m	$\alpha_e, ^\circ$	$\alpha_z, ^\circ$	h, m	h, m	n
110	70	51	20	10	6

Tablica 9.6 Proračun i usvajanje širine etaža u konturi površinskog kopa

minimalna širina etaže	Projekcija konst. etažne kosine	Projekcija gornje etažne kosine	Projekcija završne kosine	Tangens etažne kosine	Tangens završne kosine	usvojena širina etaže
B _{min} , m	X _e , m	X _g , m	X _z , m	tgα _e , °	tgα _z , °	B, m
9,81	7,28	3,64	89,08	2,747	1,235	10,00

a) proračunani parametri

b) usvojeni parametri

Slika 9.2 Presjek konture površinskog kopa, s proračunanim i usvojenim parametrima

9.3. KONSTRUIRANJE (DIZAJNIRANJE, KREIRANJE) ZAVRŠNE KOSINE I KONTURE POVRŠINSKOG KOPA (DIGITALNI KOLOKVIJ)

9.3.1. Konstruiranje završne kosine

Tablica 9.7 Zadani projektni parametri

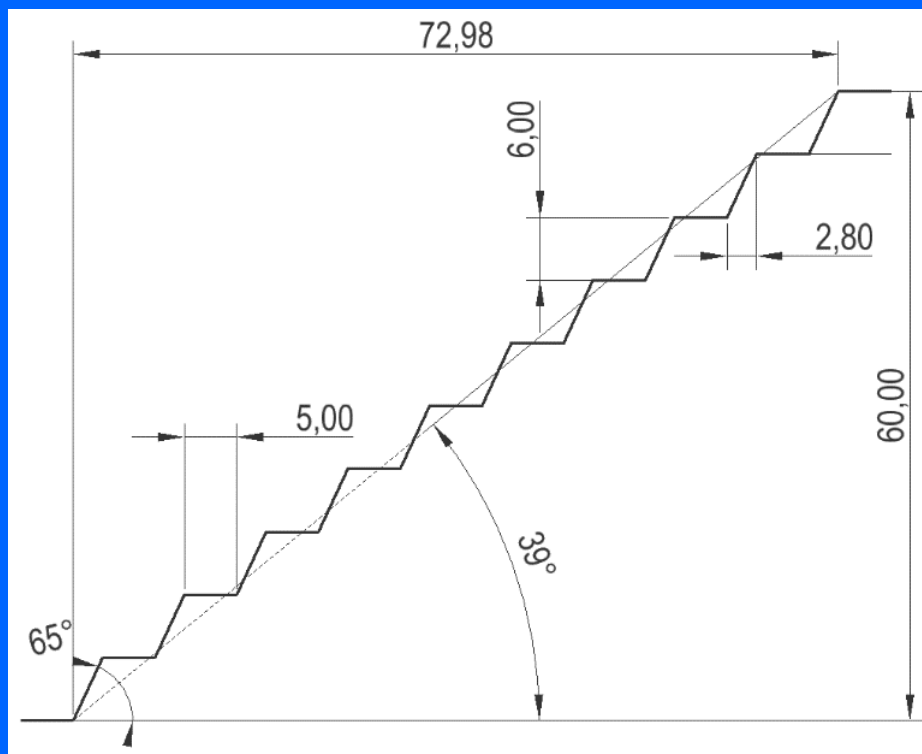
broj etaža	visina etaže	etažna kosina	završna kosina
n	h, m	$\alpha_e, ^\circ$	$\alpha_z, ^\circ$
10	6	65	37

Tablica 9.8

a) Proračun završne širine etaže (B) prema zadanim projektnim parametrima

širina etaže	Projekcij a etažne kosine	Projekcija završne kosine	Tangens etažne kosine	Tangens završne kosine
B, m	$X_{e'}$, m	$X_{z'}$, m	$\text{tg}\alpha_{e'}$, °	$\text{tg}\alpha_{z'}$, °
5,74	2,79	79,6	2,14	0,75

b) Grafička konstrukcija presjeka završne kosine površinskog kopa (u MS-u, ORD-u) prema zadanim i proračunanim projektnim parametrima

Slika 9.3 Znakoviti presjek završne kosine

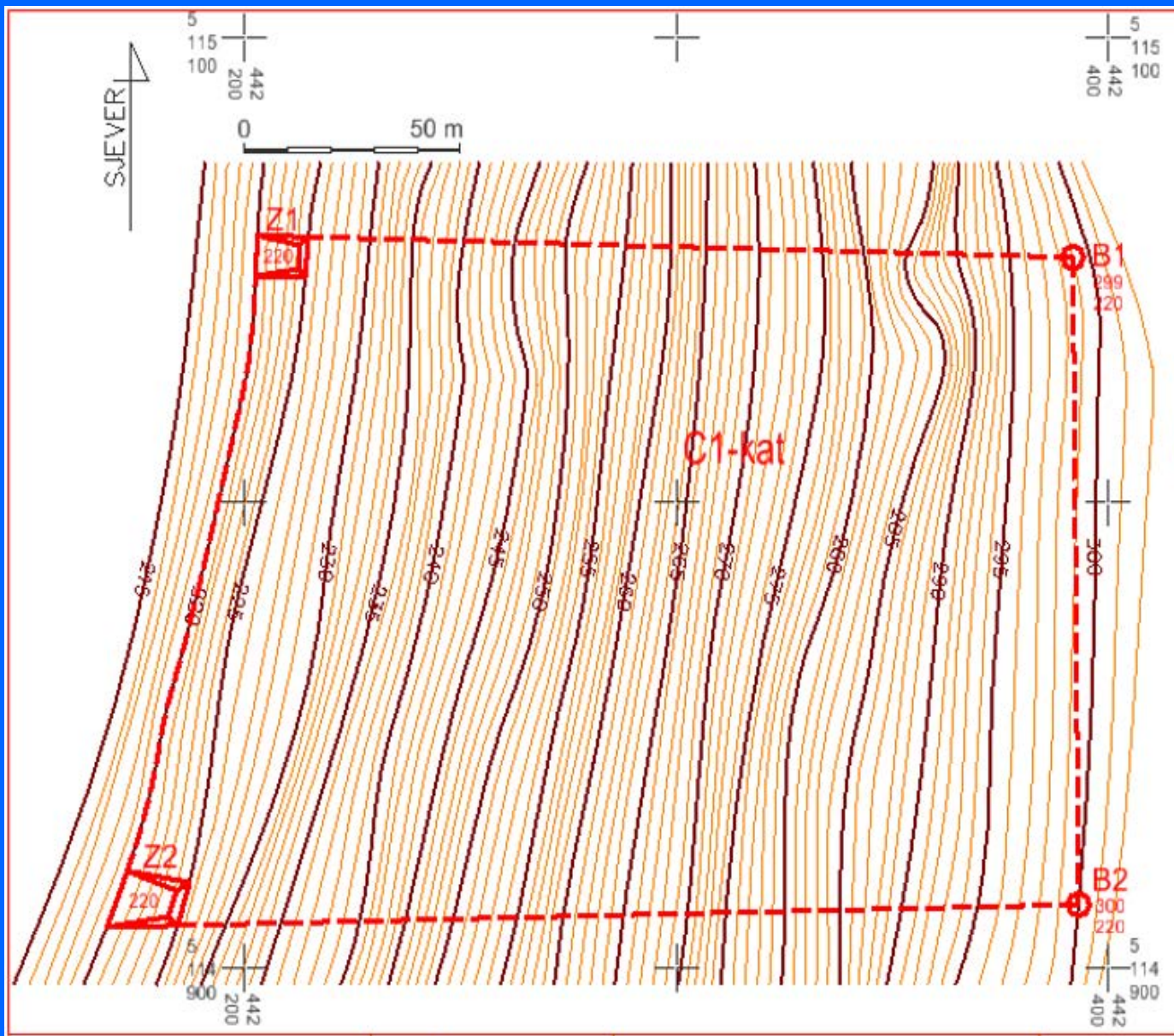
9.3.2. Konstruiranje završne konture površinskog kopa

Zadana je situacijska karta i granica eksploatacijskih rezervi (1-Situacija i karta rezervi.dgn) u dgn formatu te slijedeći projektni parametri

Tablica 9.9

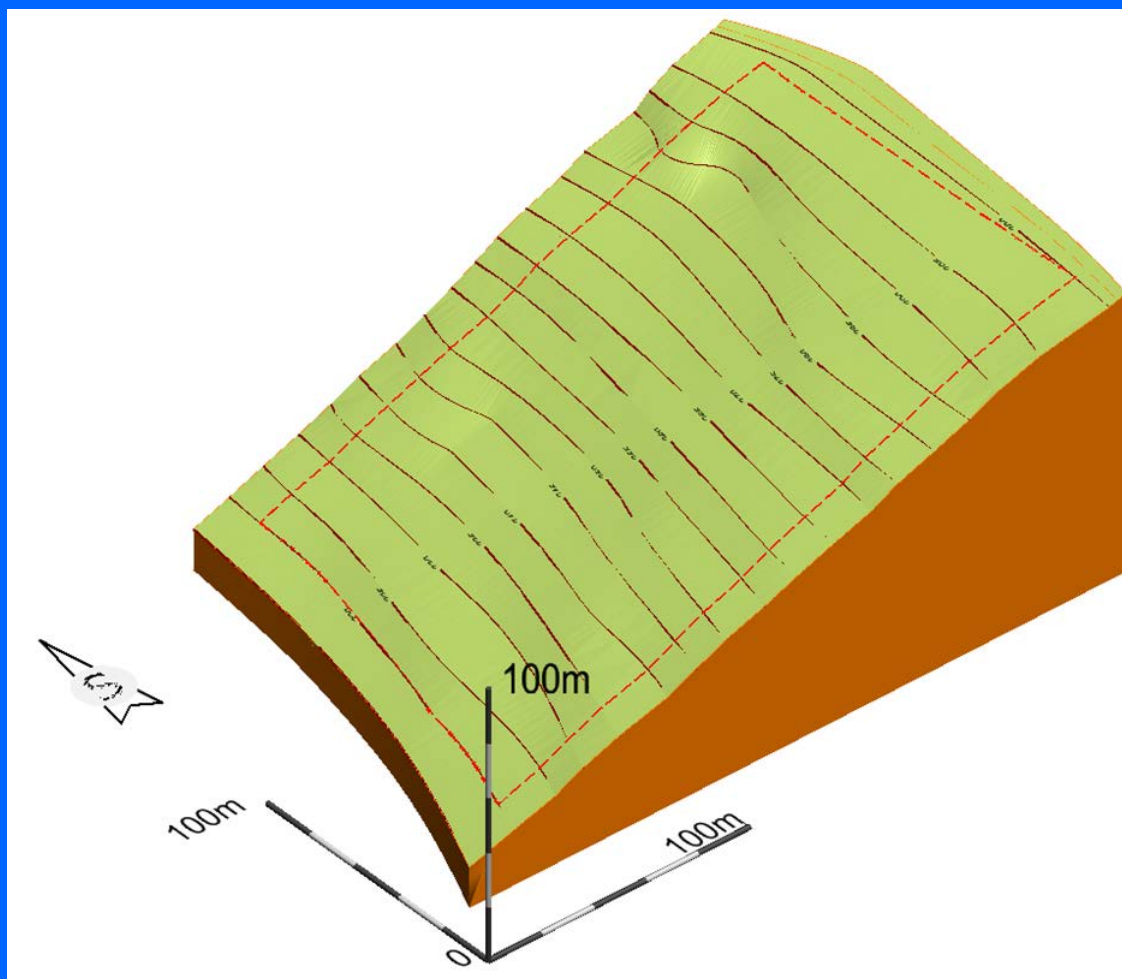
Osnovna razina rezervi	Maksimalna visina kopa	Nagib etažne kosine	Najveći završni kut kosine kopa
H, m n.m.	Hk, m	$\alpha_e, ^\circ$	$\alpha_z, ^\circ$
220	80	70	63

Slika 9.4 Situacijska karta ležišta s granicama rezervi

a) Konverzija (pretvorba) situacijske karte iz 2D u 3D okruženje. Izrada 3D modela površine terena. Označavanje smjera sjevera i kreiranje 3D grafičkog mjerila. Triangulacija i renderiranje modela.

Slika 9.5 Model postojećeg stanja ležišta (3D)

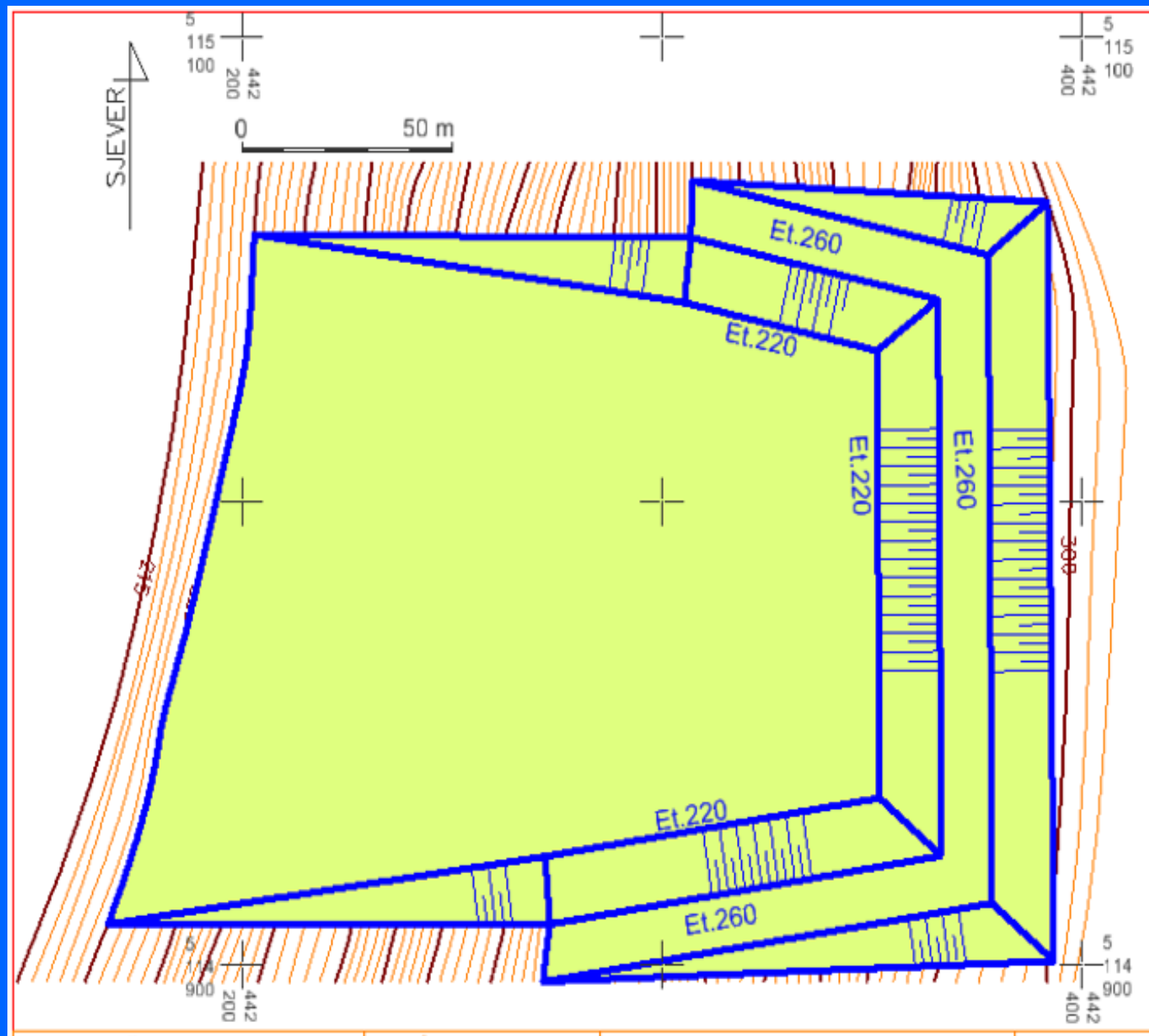
a) Projektiranje završnog stanja površinskog kopa u ravnini (2D), prema zadanim parametrima.

Treba izračunati (odrediti):

- Visinu etaže, h (za $n=2$), m
- Projekciju etažne kosine, m
- Projekciju završne kosine, m
- Minimalnu širinu etaže, $B_{\min}$, m
- Ukupni obujam otkopanih etaža (MRM), O_u , m³

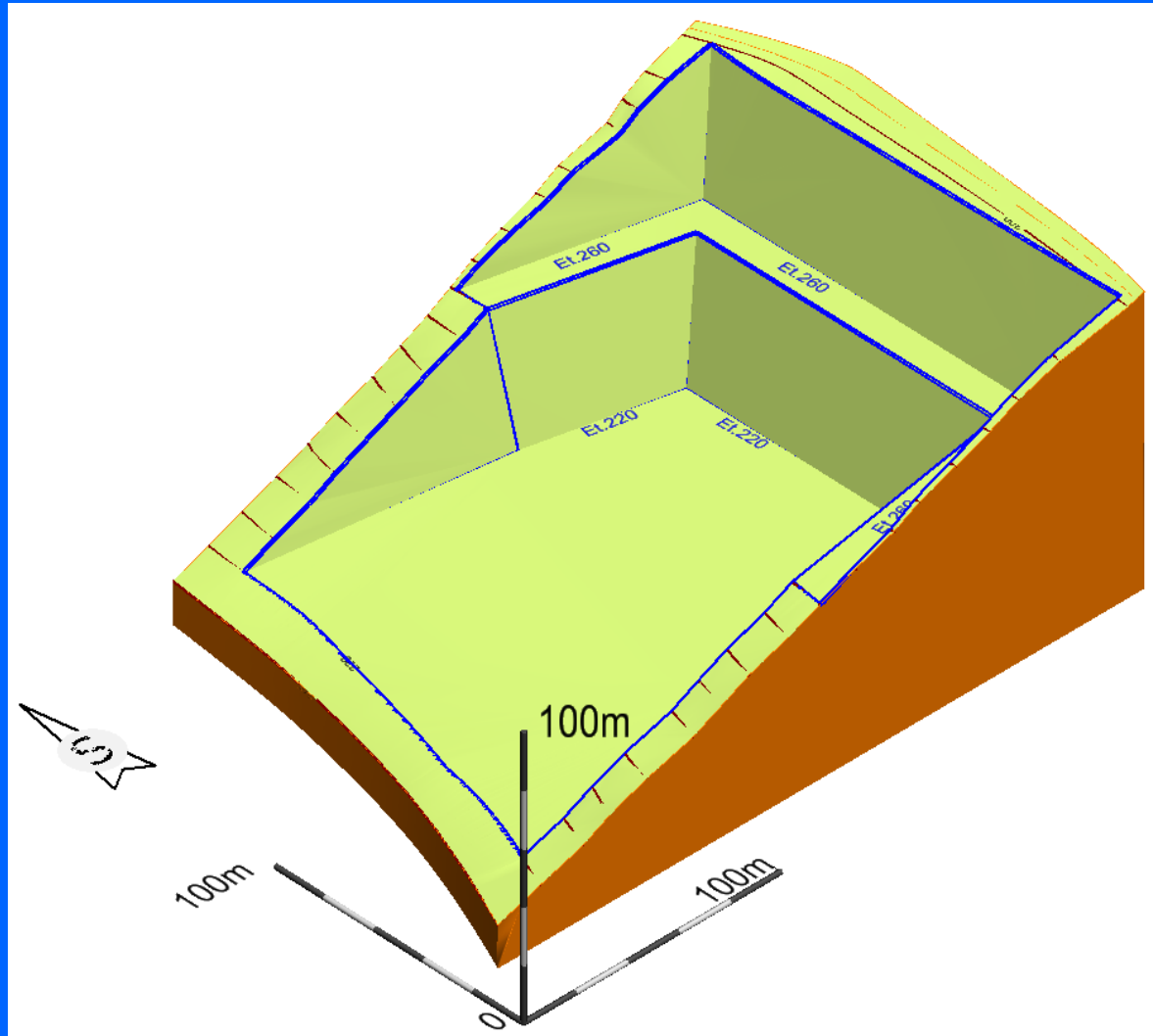
Tablica 9.10 Rezultati proračuna parameta završne konture kopa

Visina etaže	Projekcija etažne kosine	Projekcija završne kosine	Minimalna širina etaže
$h, \text{ m}$	$x_e, \text{ m}$	$x_e, \text{ m}$	$B_{\min}, \text{ m}$
40	14,56	40,76	12

Slika 9.6 Karta završnog stanja površinskog kopa (2D)

a) Izrada 3D modela završnog stanja. Označavanje smjera sjevera i kreiranje 3D grafičkog mjerila. Triangulacija i renderiranje modela.

Slika 9.7 Model završnog stanja površinskog kopa (3D)

f) Proračun obujma:

- Obujam otkopanih etaža, O_u , primjenom metode računalnog modeliranja.
- Obujam stijene koja ostaje u završnoj kosini, primjenom metode srednje aritmetičke sredine (MSAV)

- Ulazni podaci za proračun obujma ispod završne konture (kosine), MSAV-om:

$$P_{(izv)} = 12\,136 \text{ m}^2 \quad (\text{planimetriranje})$$

$$d_{sr} = Hk/3 = 27 \text{ m} \quad (\text{proračun})$$

**Tablica 9.11 Proračun obujma otkopavanja,
MRM-om**

Triangle Volume Report	
Report Created: 5/28/2019 Time: 1:26pm	
Mode: Entire Surface	
Input Grid Factor: 1.000000	
Original Surface: sit	
Description:	
Preference: Default	
Type: Existing	
Design Surface: kraj	
Description:	
Preference: Default	
Type: Existing	
Cut Factor: 1,0000	
Fill Factor: 1,0000	
Cut: 920348,88 cu m	
Fill: 17,75 cu m	
Net: 920331,14 cu m	

**Tablica 9.12 Izlazni (završni) rezultati proračuna obujma
u konturi i ispod konture kopa**

Obujam otkopanih etaža (bilančno) (MRM)	Obujam stijene koja ostaje u završnoj kosini (izvan bilančno) (MSAV)	Ukupni Obujam stijene u ležištu (bilančno + izvan bilančno)
$O_{bil} = \text{Triangle vol. rep.}, \text{ m}^3$	$O_{izv} = P_b \times d_{sr}, \text{ m}^3$	$O_{uk} = O_{bil} + O_{izv}, \text{ m}^3$
920 331	12 136 x 27 = 328 401	1 248 732